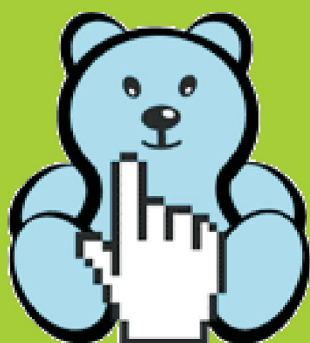

Kas slypi internete ir ką turi žinoti

**draugiškas
Internetas**

ITC

**RYŠŲ
SOCIJALIZACIJOS
TARŲVA**

Brangūs vaikai,

jūs turite teisę naudotis internetu ir ieškoti reikiamos informacijos. Internetas yra tarsi didelis langas, pro kurį laisvai galite žvelgti į pasaulį. Tai tarsi durys, kiekvienam norinčiam atveriančios daugybę galimybių. Tačiau ar visada žvelgiate pro visus langus? Ar kiekvienam pasibeldusiam atidarote duris? Ne, nes visi mes turime teisę rinktis.

Kad galėtume saugiau naudotis internetu, tereikia prisiminti keletą paprastų dalykų. Tad pirmyn!

Edmundas Riškus (12), Kuršėnų Pavenčių vidurinė mokykla.

Šarūnas Leika (12), Panevėžio r. Krekenavos Mykolo Antanaičio gimnazija.

Neleisk internetui pavogti tavo laiko – išmok tinkamai jį paskirstyti: laiku atlik namų darbus, daugiau laiko praleisk gryname ore, sportuok, bendrauk su šeimos nariais ir draugais, skaityk knygas. Svarbu suprasti, kad nuo kompiuterio, kaip ir nuo žalingų įpročių, gali išsivystyti priklausomybė.

Gabrielė Mažeikaitė (15 m.), Kuršėnų Pavenčių vidurinė mokykla.

Saugok savo sveikata – naudodamasis kompiuteriu sėdėk tiesiai patogioje kėdėje, stenkis būti gerai vėdinamoje patalpoje, daryk trumpas pertraukas, per kurias galėtum bent trumpai pajudėti. Atmink, kad ilgas sėdėjimas prie kompiuterio kenkia tavo sveikatai.

Ugnė Brazdeikytė (7 m.), Mažeikių Kazimiero Jagmino pradinė mokykla.

Būk draugiškas ir atkreipk dėmesį į vyresnių žmonių patarimus:

- būk atviras ir nuoširdus savo šeimos nariams ir bent kartais keliaukite po interneto platybes kartu,
- stenkis internetu naudotis tame kambaryje, kuriame dažniau kartu būtų ir tėvai,
- pranešk tėvams, jei naudojiesi internetu ne namie (pvz., pas draugus, interneto svetainėse ar kt.),
- protingai atsirink lankytinas interneto svetaines, atkreipk dėmesį į tai, ką pataria tėvai ir mokytojai,
- tėvai bus patenkinti, jei pasakysi, ką veiki ir kuo domiesi internete,
- suprask, kad tėvai elgiasi protingai, uždrausdami žaisti žiaurius smurtinius kompiuterinius žaidimus.

(1) Mokėk bendrauti

Bendraudami virtualioje erdvėje turime laikytis tokios pat taisyklės kaip ir realiame gyvenime – elgtis taip, kaip norėtumėme, jog su mumis elgtųsi ir kiti.

Bendraudami internete turime kalbėti ir rašyti mandagiai, tinkamai vartoti kalbą. Net ir juokaudami negalime gąsdinti ar įžeisti kito žmogaus, visuomet privalome gerbti kito nuomonę ir teises.

Brigita Diraitė (16 m.), Utenos Dauniškio gimnazija.

(2) Mokėk bendrauti

Lankydami pokalbių kambariuose, socialiniuose tinkluose, pažiūčių svetainėse ar internetiniuose forumuose neretai susiduriame su įžeisti, pažeminti ar pasišaipyti norinčiais žmonėmis. Tokiais atvejais reikėtų tiesiog ignoruoti tokį dalyvį nekreipiant dėmesio į jo užgaulius žodžius. Greičiausiai internetinių svetainių administratoriai net ir neleis jums pamatyti negražaus turinio, tačiau, jei vis dėlto tektų su tuo susidurti, visuomet galite jiems parašyti ir apie tai pranešti. Toks elgesys neturi būti toleruojamas. Jeigu bendraudami internetu susiduriate su neteisėta ir žalinga informacija, visuomet anonimiškai galite pranešti šiuo adresu: http://www.draugiskasinternetas.lt/lt/misc/report_form. Sulaukę piktavališkų pranešimų ar pranešimų iš nepažįstamo žmogaus, neatidarykite ir neatsakykite.

Mokėk pasirinkti draugus:

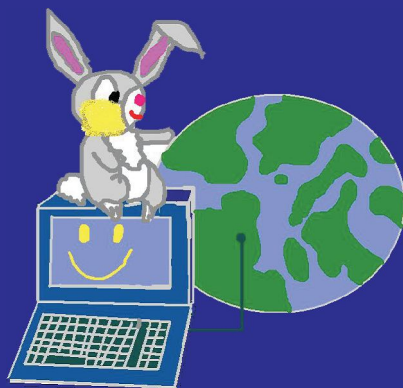
- bendrauk internete tik su pažįstamais žmonėmis,
- jei susipažinai internete su bendraamžiais, supažindink su jais ir savo tėvus,
- jei nori susitikti su žmonėmis, su kuriais susipažinai internete, paprašyk tėvų leidimo ir niekada neik į susitikimą vienas, bet susitik su jais kartu su savo tėvais arba draugais,
- nereikia naujos draugystės laikyti paslaptimi – jei naujasis pažįstamas prašo apie internetinę pažintį neprasitarti, geriau papasakok tai artimam suaugusiam žmogui.
- norėdamas internete su draugais žaisti bendrus žaidimus, pasakyk apie tai tėvams.

Lukas Nickus (17 m.), Garliavos vidurinė mokykla.

Saugok savo privatumą:

- nepateik asmeninės informacijos nepažįstamiesiems – juk namų raktą svetimiems žmonėms neduodame, :)
- atmink, kad slaptažodis, kurį žino du žmonės, – ne paslaptis!
- neduok savo nuotraukų ar asmeninės vaizdinės medžiagos nepažįstamajam, taip pat nerodyk savo kambario naudodamas internetinę kamerą.
- neteik jokių duomenų apie tėvus, jų asmeninius ir finansinius dokumentus,
- turi suprasti, kad žmonės internete gali būti visiškai ne tokie, kuo dedasi esą.

Viktorija Černeckaitė (9 m.), Veisiejų vidurinė mokykla.

(1) Pirkdamas internetu pagalvok, ar tai tikrai saugu:

- įsitikink, ar tavo kompiuteris yra apsaugotas. Bent minimaliai turi veikti tokios apsaugos priemonės: užkarda, antivirusinė programa ir apsauga nuo šnipinėjimo programų,
- perskaityk internetinėje parduotuvėje pateikiamas privatumo sąlygas, kurios nustato pagrindinius principus bei tvarką, kaip internetinėje svetainėje yra tvarkomi pirkėjų asmens duomenys,
- prieš įvesdamas asmens duomenis, atkreipk dėmesį, ar internetinėje svetainėje naudojami saugumo protokolai SSL, HTTPS, SHTTP ir pan.

(2) Pirkdamas internetu pagalvok, ar tai tikrai saugu:

- saugok visus duomenis apie internete atliktus pinigų pervedimus, tai pat tai patvirtinančius elektroninius laiškus. Tau jie bus tarsi čekiai, gaunami perkant parduotuvėje,
- pirkdamas internetinėje parduotuvėje pirmiausia paieškok atsiliepimų apie ją: jei kas nors, lankydamasis šioje svetainėje, jau buvo apgautas, rasi atsiliepimų,
- jei nusprendei tikrai pirkti, geriau pirk tokiose svetainėse, kur sumokėti už prekę reikia ją gavus,
- patikrink, ar internetinės parduotuvės rekvizitai tikrai yra teisingi ir kaip seniai ši parduotuvė veikia,
- patikrink prekės kainą keliose internetinėse parduotuvėse – itin maža kaina turėtų sukelti įtarimą.

(3) Pirkdamas internetu pagalvok, ar tai tikrai saugu:

- kiekviena patikima internetinė parduotuvė turi turėti informacijos klientams telefoną – paskambink ir pasidomėk rūpimu klausimu; taip susidarysi vaizdą, kaip darbuotojai bendrauja su klientais,
- įsitikink, kiek iš tikrųjų už viską turėsi sumokėti,
- būk ypač atsargus su „greitai praturtėti“ žadančiais pasiūlymais, kuriuose teigiama, kad laisvu laiku užsidirbsi daug pinigų, siūloma greitai numesti svorio, patobulinti išvaizdą. Jei pasiūlymas skamba per gerai, kad būtų tiesa, greičiausiai taip nėra,
- geriausia, jei internetinėje parduotuvėje pirktum kartu su tėvais ar bent jau gautum jų leidimą.

Rūpinkis kompiuterio apsauga

Tai svarbu, nes egzistuoja daugybė dalykų keistais pavadinimais, įskaitant šnipinėjimo programinę įrangą (*spyware*) ar analogišką *adware* programą, virusus, „Trojos arklius“, duomenų vagystę ir „kirminus“ (*worms*), keliančių grėsmę tavo kompiuterio saugumui ir galinčių sukelti rimtų problemų. Visos šios blogybės turi daug bendra, jos gali gerokai apsunkinti tavo gyvenimą. Gaila, kad dauguma žmonių šios problemos nelaiko rimta.

Visuomet rūpinkis savo asmeninių duomenų saugumu – nevykdyk paieškos, kol esi prisijungęs prie pašto sistemos, nes tavo asmeniniai duomenys gali patekti į tą paieškos sistemą. Nesinaudok visomis paieškos sistemos teikiamomis paslaugomis, ypač paštu ir paieška vienu metu (*Yahoo*, *Google*, *MSN*). Naudok skirtingas naršykles pašto peržiūrai ir paieškai (*IE*, *Firefox*, *Opera*).

Periodiškai patikrink, ar tavo kompiuterio antivirusinė sistema yra veikianti.

Naudingos nuorodos:

<http://www.draugiskasinternetas.lt/lt>

<http://www.esaugumas.lt/>

http://portlas.emokykla.lt/SI_Jaunimoforumas

<http://portlas.emokykla.lt>

<http://www.microsoft.com/lietuva/security/home/online/childrenonline.msp>

<http://www.bewebaware.ca/english/>

<http://www.saferinternet.org>

<http://www.etwinning.lt>